

MIR

Glasiló koroških Slovencev

Leto XXXIII.

Celovec, 14. marca 1914.

Št. 10.

Proračunska debata v dežel- zbóru koroškem.

Posl. Grafenauer o deželnem gospodarstvu.

K deželnemu proračunu se je prvi oglašil k besedi posl. Grafenauer, ki je povedal sledeče misli:

Danes se bom pečal samo z deželnim gospodarstvom, ker mi bo pojutrašnjim dana priložnost govoriti o šolstvu. Vsak pameten gospodar in obrtnik se bo vprašal, predno bo začel kako delo, ali se mu bo delo obneslo in prineslo dobiček ali ne. V deželnem gospodarstvu koroškem se mi zdi, da se po tem ne vprašuje. Leta 1897. menim, so znašale deželne potrebščine nekaj manj nego 2 milijona kron; danes pa potrebuje dežela več kakor 7 milijonov.

Zakaj prikrivajo?

Še dobro se spominjam, kako nas je rajni deželni glavar pl. Goess prosil, da naj povemo ljudstvu, kakšno da je deželno gospodarstvo v resnici — in jaz menim, kakšno, da bo tudi v bodoče kljub pomoči od države. Zdi se, da je bil ta opomin čisto zastoj.

Denarno stanje dežele se ni prav nič izboljšalo. Kdo je temu kriv, danes ne bom preiskoval. Seveda, kolikortoliko zadene krivda deželni zbor, ki odloča, za kaj da se izdaja deželni denar.

Bremena.

Letos potrebuje dežela, da pokrije stroške, 7.517.347 K, primanjkuje ji pa 685.437 K. To so številke, ki ne vzbujajo v meni posebno razveseljivih čustev. Skrajni čas je, da se začne pametno gospodariti, preden gremo beračit. Od leta 1897. izdatki niso v vseh panogah enako naraščali. Saj so tudi panoge, za katere dežela ne izdaje primeroma veliko denarja. Tako znaša v proračunu

za leto 1914 vsota, določena za poljedelstvo, samo 518.285 K, torej za 131.613 K manj kakor lani, za šolske potrebe je pa vsota narasla. Za šole smo leta 1870. potrebovali 425.000 K, danes pa 3.567.411 K.

So uspehi vredni šest milijonov vsako leto?

Jaz ne trdim, da so šole morda nepotrebne ali da bi ne marali šol! Nikakor ne! Mi si stavimo le vprašanje: Ali bi ne bilo mogoče z manjšimi stroški doseči enake uspehe in podati ljudstvu praktične in krščanske vzgoje, kakor jo potrebuje, ali ne. Le pomislimo, da s temi tremi in pol milijonom šene shajamo. To so samo izdatki za učne moči. Če vračunamo še bremena občin za zidanje in vzdrževanje šol, potem lahko rečemo, da dajemo na Koroškem za šole vsako leto šest milijonov kron. Bremena občin so tako huda, da se sploh čudim, da jih kmetje še zmorejo. Glede šol smo pred dvema letoma napravili sklepe, toda kolikor sem dosedaj dobil pred oči, se nahajamo še vedno v stari vodi. Tedaj sem opozarjal na Saksonce v Nemčiji, ki so pametni ljudje in gospodarsko zelo naobraženi; imajo pa šestletno obvezno šolo in poldnevni pouk. Jaz sem zagovarjal šestletno šolo brez oproščenj in ponavljalno šolo. Toda glede te nismo napravili niti koraka naprej.

Šolske palače.

Težave pri šolah na deželi so zavoljo tega, ker ne gradimo več ljudskih šol po deželi, ampak prave palače, ki se ponajveč ne rentirajo. Uspehi šol od leta 1870. naprej niso v nobeni primeri z izdatki za šolstvo. Kljub temu da imamo palače, smo napravili kmetje vendar to neprijetno izkušnjo, da ne odgovarjajo potrebam šole. Prezidave, prizidave in druge vrste poprave so namreč na dnevnem redu. Občine bi znale o tem prepevati žalostne pesmi.

Iz stare šole so ljudje tudi kaj postali, od mojih sošolcev n. pr. več, kakor pa v se-

danjih šolah, čeravno je moj učitelj imel le poldnevni pouk in 128 učencev, kar je res preveč. Kako je bilo to mogoče? Ker je bil pouk bolj praktičen in nismo bili preobloženi s predmeti. Še za želodec ni dobro, če je preobložen. V sedanjih šolah pa se učijo na deželi marsikaj, kar bi kmetško prebivalstvo lahko pogrešalo, mnogokaj pa ne, česar ne more pogrešati.

Deželni zbor se pa ne upa kaj ukreniti, ker se boji nemškonalnega učiteljstva. (Klici: Oho!) V politiki imam mnogo izkušenj, imam pa tudi korajžo povedati, kaj da sem na Koroškem izkusil.

Govorilo se je danes tu tudi o begu ljudstva z dežele v mesta. Brez krivde v tem oziru tudi šola ni.

Če hočem tukaj izreči sodbo o vladi, kako da pomaga kmetškemu prebivalstvu, pa ne najdem drugih besed kakor grajo. Kot državnozbornski poslanec vem, kako je skopa, kadar je treba podpreti kmeta. Če gospodje Poljaki potrebujejo par milijonov za volitve, da bodo izvoljeni nekateri gospodje, ki si jih želi vlada, dobijo takoj teh par milijonov. Če pokajo na Poljskem kase, pa pride finančni minister, ki ima usmiljeno srce. Toda za kmetško ljudstvo ima vsak minister prazne blagajne. Upati je, da bo po novem finančnem načrtu vlada nasproti kmečkim poslancem bolj prijenljiva.

Še nekaj moram grajati. Nekaterim šolam v slovenskem delu dežele dovoljuje deželni zbor povrnitev obresti od posojil za zgradbo šol le s pristavkom, da se bodo obresti plačevale od dežele le tako dolgo, dokler se ne izpremenijo šole glede učnega jezika. To je krivično! Ali slovenske občine ne plačujejo deželnih doklad ravnotako kakor nemške. Saj sem vendar že dovolj in dostikrat povdarjal, da Slovenci nismo tako neumni, da bi hoteli učenje nemškega jezika izriniti iz naših šol; Slovenci hočemo le praktičen šolski sistem, kakor je za naše otroke

Podlistek.

Iz Rozmeistrovih zapiskov.

Sestavil Štefan Singer.

(Dalje.)

Prva celovška požarna bramba.

Ker je mesto Celovec tolikokrat pogorelo, in so se pri gašenju dogajale nerednosti, je celovški magistrat 2. julija 1693 razglasil po bobnarju celemu mestu poseben gasilni red. Dal ga je tudi pri Kleinmayerju tiskati ter doposlalí vsakemu hišnemu gospodarju. Ta gasilni red obsega 19 točk, katerih vsebina je v kratkem ta-le: »Celo mesto se razvrsti v štiri dele, za vsak mestni del se imenuje po en mojster-brizgalničar in dva pomočnika, kateri morajo vsako četrtletje pregledati dimnike po vseh hišah. Določí se osem krajev, kjer se bodo shranjevale lestve, mački in druge potrebščine za gasitev, brizgalnice pa v mestni hiši in pri mestnem sodniku. Voda naj bo na štirih vozovih vedno pripravljena za gasitev. Vsak kdor ima konja, bodisi meščan, oficir ali gostač, je dolžan dovažati vodo ob času požara. Če nastane kje ogenj, bo čuvaj na stolpu dal znamenje s tem, da bo bil plat zvona, trobil na rog, razobesil rdečo zastavo ali ponoči svetilke; v tem slučaju naj prižgejo ob hišnih voglih smolnate ponvice in

smolne vence, vsak gospodar naj postavi v okno svetilko, v kateri gori sveča, da bo tako mesto razsvetljeno in da se vino* in druge primesi, katere vlivajo v gasilno vodo, ne morejo raznašati, kakor se je večkrat zgodilo. Razum štirih brizgalničarjev se določí še 16 mož, gasilcev, ki se morajo vsako vrged enkrat ali dvakrat vaditi v brizganju.«

To je bilo gotovo prvo gasilno društvo na Koroškem.

b) Kuga na Koroškem.

Leta 1601. je v Celovcu na kugi umrlo 90 oseb; deželni odbor je zato s pisarno vred zbežal v grad Humberg. V Velikovecu pa in v Starem Dvoru je na kugi skoraj vse pomrlo.

Leta 1679. do 1680. Kuga razsaja na Avstrijskem in Štajerskem, na Dunaju je umrlo 80.000 ljudi na kugi. Povsod vlada velik strah pred nalezljivo boleznijo. Da bi jež ubranili na Koroško, postavijo na deželni meji, ob prehodih strogo stražo. Razine pobožnosti opravljajo v Celovcu za odvrnitev »šibe božje«. Mnogoštevilna procesija gre iz Celovca 15. septembra 1679 v Gosposveto, v nedeljo na vrh k sv. Boštjanu v špitalski cerkvi; očitne molitve se oprav-

* Celovčani so mislili, da se ogenj lažje pogasi, če je vodi primešano vino. Verjetno je torej, da so proštovo hišo gasili s samim vinom, kakor je zgoraj omenjeno (str. 46).

ljajo po cerkvah. Po prazniku vseh svetnikov se opravljajo sedem tednov posebne pobožnosti pred izpostavljenim sv. Rešnjim Telesom; v vsaki cerkvi v Celovcu traja ta pobožnost cel teden. Po novem letu 1680. se začnejo sveta opravila iznova, molitev rožnega venca, litanije, pridige, procesije zopet skozi sedem tednov, po Veliki noči pa se obhaja procesija k Gosposveti, v Loreto, na Goričici, k sv. Boštjanu pri Visoki Ojstrici, k špitalski cerkvi, k sv. Duhu, k frančiškankom. Deželni stanovi kupijo za odvrnitev kuge v Benetkah dve veliki sveči za 100 tolarjev ter jih darujejo sv. Frančišku Ksav. v župni cerkvi. Škof olajšajo postno zapoved. Medtem pa razsaja kuga v Gradcu, kjer so bile šole od binkošti do konca leta zaprte in je umrlo 2000 ljudi, 500 okuženih pa je ozdravelo. Tudi v Mariboru, Celju, Ljutomeru je morila kuga. Varstvene naredbe ob deželnih mejah vendar niso zabranile, da ne bi bila prišla kužna bolezen v deželo. Po Veliki noči izbruhne kuga v Preiteneku, kjer izumrjejo v nekaterih hišah vsi prebivalci.

Bolezen se nagloma razširja po okolici in celi Labudski dolini.

Meseca avgusta je prenesel iz Štajerske okužen popotnik bolezen v Libuče, odtod se je razširjala v Možico, kjer je le malo prebivalcev ostalo živih, dalje je razsajala po Šmihelu, št. Štefanu, Bistrici, Rinkolah, meseca novembra pa je prišla v Pliberk, kjer jih je mnogo umrlo, a mnogo so jih

in za naš narod potreben. (Poslanec Rieder: Utrakvistične šole!) Če razumete besedo »utrakvistično šolo« tako kakor jaz, potem imate prav, če pa tako, kakor jo razumete sicer vi, potem pa je vaša sodba popolnoma napačna.

Danes sem bil krajši, pojutrišnjem pa se ne bomo tako hitro razšli. Imam vas preveč rad, da bi se kar tako hitro ločil od vas in od Celovca. (Veselost.)

Poslanec Walcher o nemških nacionalcih.

Poslanec Walcher se je opoldne pritožil, da je večina proti stari navadi popoldne nastavila seje odsekov, zvečer ob 7. uri pa sejo zbornice, in to, ne da bi prej vprašali manjšino. Večina bi manjšino pač rada utrudila. Deželni glavar ga je pa silno ostro zavrnil. Zato je poslanec Walcher govoril zvečer dve in pol ure in v sijajnem govoru dokazoval, kje da bi bila energija gospoda deželnega glavarja bolj na mestu, kakor pa da jo kaže nasproti manjšini, kjer bi je ne bilo prav nič treba. Med drugim očita govornik g. deželnemu glavarju, da ni pokazal energije in podregal pri vladi, da bi bila sklicala deželni zbor. Sicer se pa pripoveduje, da je vlada vprašala deželnega glavarja, če naj skliče deželni zbor, pa je odgovoril, da ne.

Z ozirom na proračun pravi, da so bili prejšnja leta bolj zadovoljni poslanci, še bolj pa davkoplachevalci. Za ceste so izdali 739.000 K, za Labudsko dolino nič, za vodne zgradbe skoro 1 milijon. (Dr. Waldner dela medklice.) Seveda to »zlatimi potoki« na Zili, po inenu »Waldnerbacherln« (Waldnerjevi potoki) (Posl. Grafenauer: Der reinste Wasserdoktor, t. j. pravi vodni doktor! Bučen smeh) je vse drugače. V deželnem zboru so delali licitandopolitiko. Če bi z vsoto deželo tako ravnali, kakor z Labudsko dolino, potem bi se seveda lahko »šparalo« in bi dežela ne imela toliko dolgov.

Waldnerjeva obljuba »agitatorjem«.

V »Kärntner Schulblatt« stoji črno na belem, da je dr. Waldner zagotavljal učiteljski deputaciji, da so predkazi države deželam namenjeni le za zboljšanje plač učiteljstva, in če bi jih kak deželni zbor ne porabil za učiteljstvo, bi bila to goljufija. Uporaba predkazov (t. j. denar, ki ga bo odstopila država deželi iz zvišanega davka na žganje in osebno-dohodninskega davka) v kak drug namen bi bila tatvina. »Schulbl.« piše: »Predkazi znašajo več kakor zboljšanje plač, torej deželni zbor, daj nam!«

Koroški deželni zbor je res vedno imel srce za učiteljstvo in ni bilo treba, da se je zanj potegoval dr. Angerer. Učiteljstvo zahteva, da bo enako štirim nižjim činovnim razredom državnih uradnikov, in pravi, da

od tega boja ne bo odnehalo. Na deželni zbor se je učiteljstvo obrnilo s spomenico. V tej spomenici pa hočejo ganiti srca nemško-nacionalnih poslancev s tem, da zatrjujejo: »Učiteljstvo je še vedno zvesto držalo z večino poslancev.« To ni bilo pametno. To bi bili lahko povedali v privatnem pogovoru, ne pa da so tako očitno pokazali, da so plačani za svoje delovanje pri volitvah. (Grafenauer: To sem dopoldne trdil in se mi je klicalo: oho!) In sedaj imamo črno na belem! (Grafenauer: No, torej!)

Nemško-nacionalni učitelji pravijo, da bodo bližnji dnevi pokazali, ali smejo večini deželnega zbora še zaupati ali ne. Če večina ne bo izpolnila vseh njihovih zahtev, potem učitelji niso več prijatelji nemških nacionalcev. Toda jaz pravim, da taki stebri niso zanesljivi. En del že danes ne more več tako, in morda pride še čas, da večina učiteljstva ne bo več mogla. Saj piše »Schulblatt« nadalje, da je med učitelji velika nevolja in da bodo nepregledne posledice, če se jim ne ugodijo. Jaz razumem to tako, da nastavlja nemško-nacionalno učiteljstvo večini revolver na prsi, češ, če ne daš, pa gremo na drugo plat, k rdečkarjem. In vendar se izdaje že sedaj 90 odstotkov deželnih doklad za šolo.

Vse drugače pa ravna večina deželnega zbora z veroučitelji. Ti dobivajo kot odškodnino za pot, če morajo v šolo dalje kakor 4 kilometre, 12 vinarjev za kilometer. Če mora zdravnik tako visoko v gore, kakor kaplan v ekskurendo-šole, račun 70 kron, živinozdravnik 40 K; mliški ogleda dobi za vsak kilometer 1 krošo, župnik pa 12 vin. Tako se plačuje berarje!

Govornik opiše nato razmere na zavodih grofice Latour.

Plačani strankarji.

Govornik poudarja, da je bil zakon za pospeševanje živinoreje v državnem zboru leta 1909 sprejet z namenom, da bi dobili pomoči revnejši kmetje, ki nimajo sami dovolj sredstev, da bi si izboljšali živinorejo. Zlasti pa naj bi se pri podporah oziralo na zadrage. Kako pa je na Koroškem?

Načelniki »Gauvereinov« so nemško-nacionalni zaupniki. Res je, da ta organizacija ni politična, a žal se zdi, da jo vodijo tako kakor da bi bila politična in zato se je en del krščanskih kmetov ogiblje, gosp. dr. Waldner.

In kdo so tisti, ki se jih podpira?

Walcher Jožef v Lansach, ki ni reven. To je eden največjih posestnikov v svojem okraju in načelnik zadrage (Lagerhaus) v Bistrici na Dravi. Steinwender Gašpar je tudi eden največjih posestnikov v celi šmohorski okolici. (Grafenauer: In bogato se je oženil!) Hofer Avgust v Lipi

c) Potresi.

Leta 1511. je bil na god sv. Ruperta tako hud potres, da o njem še ni bilo brati.

Leta 1348. na god izpreob. sv. Pavla, to je 25. januarja, je potres popolnoma razrušil mesto Beljak. Gora Dobrač pri Beljaku se je razrušila in zasula mnogo gradov, devet župnišč, 17 vasi in je mnogo ljudi pokopala živih. Potres je trajal 40 dni.

Leta 1690. je nastal 4. decembra popoldne ob štirih velik potres, toda ne tako močan, kakor so ga čutili v Gradcu, Dunaju, Pragi, Benetkah. Hiše v mestu, mestna cerkev in dva mestna stolpa je močno poškodoval, v Beljaku pa razrušil in več ljudi zasul. Prebivalci so bili v velikem strahu, ker sunki so se še večkrat ponavljali do novega leta. Mestni župnik Rormeister je imel za odvritev nesreč pri kipu sv. Trojice na trgu sv. Duha pete litanije, katerih se je udeležil deželni zbor, plemstvo in mnogo ljudstva. Že leta 1681. so bili Celovčani postavili na trgu sv. Duha lesen steber v čast sv. Trojici, v spomin in iz hvaležnosti, da je nehala kuga. Za odvritev kuge in drugih nesreč so se opravljale pred tem kipom vsako prvo nedeljo v mesecu pete litanije, pozimi pa v cerkvi sv. Duha. Ta leseni kip so stanovni leta 1689. nadomestili s sedanjim marmornatim, ki ima napis: »Dum statua haec votiva ob urbem peste praeservatam e marmore poneretur Santis in terra de Turcis reportatis Victoriis et recuperata Vngaria Deo triNo et Vni provinCia Ista DenVo DebItas exoLVIt gratias.« (Ta marmornati

nad Vrbo (Grafenauer: Je grandnemčur), da v njem se je res nekaj izpremenilo, ker se je svojčas prišteval h krščanski organizaciji. Drug gospod je neki Huber Alojzij v Sirnici. Ta je zelo velik posestnik, pa je tudi dobil 1400 K podpore. Kuhner v Tinjah je tudi nemško-nacionalni strankar, tako tudi Feinig Miha pri Velikovcu, ki je dobil 1600 K in je velik posestnik. Strammer Anton v Unterbergen pri Starem dvoru je dobil 640 K. (Grafenauer: Pa žihpoljski Lučovnik, ki tudi ni revež!) Knapič pri Starem dvoru ima 180.000 K vredno posestvo, pa je dobil 860 K. Pirkner Adolf pri Starem dvoru ima posestvo, vredno 120.000 K in je dobil 290 K. Verdaunig L. pri Kotrčah je velik in bogat posestnik; Krainer v Starem dvoru je velik in bogat posestnik in ima izposojen denar.

Le dva ali trije so dobili podpore, ki so res potrebni in niso nemško-nacionalni strankarji; od teh se dva sploh ne pečata s politiko, dva pa sta pripadnika krščanskih strank.

Pričakujem, da bo visoka vlada na to zadevo obračala pozornost in se bo spomnila, v kakšen namen da je bil sklenjen tozadevni zakon.

Narodna čitalnica v Celovcu

vabi na

SLAVNOSTNO PREDAVANJE

v spomin 500 letnice zadnjega ustoličenja koroških vojvod v slovenskem jeziku

ki se vrši

v sredo dne 18. sušca 1914 točno ob 8. uri zvečer v veliki dvorani hotela Trabesinger.

Predava velečastiti gospod stolni kanonik dr. JOSIP GRUDEN, pisatelj »Zgodovine slovenskega naroda«

O ustoličenju slovenskih vojvod in o slovenskih županih v preteklosti.

Ker bo ravno v sredo dne 18. sušca 1914 minulo 500 let, odkar je bil Habsburžan Ernest Železni kot koroški vojvoda zadnji-krat v slovenskem jeziku na Krnskem gradu slovesno ustoličen, zato je tembolj pomembno, da se tega zgodovinskega večera Slovenci v kar največjem številu udeležijo.

Predavanje se vrši brez vstopnine.

Za obilno udeležbo se toplo priporoča

odbor „Narodne čitalnice“ v Celovcu.

tudi ozdravili tja poslani zdravniki. Meseca septembra je prenesel nek popotnik kugo v Šmarjeto v Rožu; odtod se je razširila po dolini navzgor v Glinje, Borovlje, Podgoro, Kaplo. Prav mnogo ljudi je tu umrlo na kugi, pa tudi radi pomanjkanja postrežbe in od lakote.

Da bi omejili razširjanje bolezni, je deželna uprava zaukazala zavarovati vse mostove čez Dravo ter pod smrtno kaznijo prepovedala prestopiti to reko. Celovec sam so oskrbeli z živili za eno leto ter zaprli in zavarovali vse vhode v mesto. Meseca novembra se je kuga pojavila v dveh hišah pri Sv. Boštjanu na Visoki Ojstrici, koncem leta pa je nehala po celi deželi. V začetku leta 1681. so se vršile v Celovcu mnogobrojne zahvalne pobožnosti do nedelje sv. Trojice. Na ta dan so na trgu sv. Duha postavili lesen kip sv. Trojice. Krški prošt so imeli ta dan na trgu peto sv. mašo; pela se je zahvalna pesem ob pričujočnosti plemstva in velike množice ljudi.

Izven dežele se je leta 1682. zopet pojavila kuga, in sicer pri Uršulski gori v Prüsbergu na Štajerskem in v Gorici na Goriškem. Prelaze, ki peljejo na Koroško, so zopet zaprli in opravljali pobožnosti za odvritev do konca leta.

Kuga je razsajala tudi še pozneje, n. pr. leta 1715. in 1716. A ker te vrstice nimajo namena, podati kake zgodovinske razprave, ampak le obelodaniti, kar in kakor je zapisal gospod mestni župnik Jakob Rormeister, so vsi drugi dogodki tukaj izpuščeni, katerih Rormeister ne omenja.

kip se je postavil iz obljube, ker je bilo mesto kuge obvarovano, tačas so premagali Turke in Ogrsko zopet osvojili. Trojednemu Bogu daje ta dežela dolžno hvalo.)

Pa ne le pred spomenikom sv. Trojice so molili za odvritev potresa, ampak 5. in 6. decembra so bile pete litanije pred Marijinim stebrom na novem trgu. Ta steber so stanovni postavili leta 1686. za spomin na osvojitvev Dunaja; stari Marijin kip, ki je stal prej na tem mestu, pa so prestavili v Gosposveto.

Na sveti večer pri polnočnici se je zopet pojavil potres. V jezuitski cerkvi so ljudje strahu začeli vpiti, drvili proti izhodu in stlačili eno ženo, več pa poškodovali.

Sunke so čutili tudi 21. januarja, 6. februarja, 19. februarja, 4. marca, 28. marca in 29. novembra leta 1691.

1695. Potres srednje vrste so čutili na Koroškem 7. januarja 1695., 13. junija, 4. in 6. avgusta. V rimski škofiji pa so od 7. junija do 12. junija občutili 25 sunkov, od katerih je zadnji trajal štiri ure. Na več krajih se je zemlja odprla in požrla ljudi, kateri so hiteli na prosto. Več mest in gradov je razrušenih. V tem letu so videli v Rimu ponoči 18. junija skozi pet noči zvezdo repatico. Taka zvezda se je na Koroškem prikazala od 25. decembra 1681 do sv. Treh kraljev, torej v času ko je razsajala kuga in so bile vojske.

Še zdaj je med priprostim ljudstvom vera, da naznanja prikazen zvezde repatice kugo, lakoto ali vojsko.

Zgodovinska 500letnica

zadnjega slovenskega ustoličenja koroških vojvod v slovenskem jeziku na Krnskem gradu.

V sredo, dne 18. marca 1914, poteče 500 let, odkar je bil koroški vojvoda Ernest Železni zadnjikrat slovesno v slovenskem jeziku vmeščen za vladarja slovenskega Korotana.

Četrto nedeljo v postu leta 1414. se je vršil pred Krnskimi gradom zadnjikrat zgodovinski prizor, ki je mejnik v zgodovini Slovencev, zlasti pa v zgodovini koroških Slovencev.

Habsburžan Ernest Železni je bil zadnji koroški knez-vojvoda, ki se je dal po starodavni navadi vmeščiti za koroškega vojvoda v slovenskem jeziku. Velikansko navdušenje je vladalo tedaj med karantanskimi Slovenci, ko se je po dolgem času zopet vršil starodavni obred z vsem svojim sijajem v slovenskem jeziku. Vojvoda Ernesta Železnega so Slovenci častili in slavili kot obnovitelja starih pravic in svobodščin, poveljevali so zgodovinski dogodek s slikami, napisi in opisi. In vendar je bilo to umeščenje na knežjem kamenu pred krnskimi gradom zadnje, ki se je vršilo v slovenskem jeziku in po slovenskem kmetu. Sicer so pozneje habsburški vladarji kot koroški vojvodi še sprejemali poklon deželni koroških stanov na častitljivem vojvodskem prestolu, toda slovesno umeščenje (ustoličenje) po kmetu je izostalo in z njimi je izginil iz zgodovine zadnji ostanek slovenskega državnega prava, ki je imel svoj izvor v nekdanji demokratični, socialni uredbi našega ljudstva.

Prihodnjo sredo 18. t. m. bo torej polisočletja, odkar se je začel slovenski jezik, slovenski narod v Korotanu umikati pred nasilnim Nemcem — a vendar danes po preteku petstolet se še upira slovenski rod v Korotanu — silnemu nemškemu navalu. Močna, nezlomljiva, občudovanja vredna je odporna sila našega naroda. Ni ga še pokončal tuji meč, niso ga še zagrnili tuji valovi — in to je najboljši dokaz, kako velikansko življensko silo ima naš narod — in da še ni izpolnil svoje zgodovinske in kulturne naloge, svojega poslanja. V koroških Slovincih živi še mnogo skrite žilavosti in življenske sile, še mnogo volje in hrepeneja po življenju, po boljši bodočnosti, po slavi. Za to pa koroški Slovenci, ki ste ostali zvesti svojemu rodu in svoji domovini, na delo ob tej velepomembni 500 letnici, na delo za čast, rast in svobodo svojega naroda in lepega Korotana! Pokažimo celi Sloveniji, pokazimo materi Slaviji in zgodovini, da hočemo živeti — ne umreti. Sami s samopomočjo si hočemo ohraniti svobodo pod svobodnim solncem! —

Narodno vprašanje.

Narodno vprašanje sili dandanes v Avstriji bolj ko prej kedaj na to, da se za narodne manjšine, torej tudi za nas Slovence, in še posebej za Slovence na Koroškem, povoljno reši. Ogrji so spoznali v zadnjih dneh, da se je doslej delala napačna politika, ko so hoteli vse druge narode na Ogrskem pomazaričiti. Ogrski ministrski predsednik grof Tisza je tudi že naznanil za bodoče drugo smer. Ogrji se pri tem sklicujejo tudi na Nemce, kateri so v zadnjem času krenili v narodnem boju zoper Poljake tudi že na drugo pot. Zanimivo je, kar piše »Pester Lloyd« dne 9. t. m. »Ko je hotela pruska vlada pospeševati na Poznanjskem germanizacijo s šolami in posebno s tem, da je predpisala tudi krščanski nauk v nemškem jeziku, vnel se je po vsej obširni pokrajini ogenj razburjenja. Otroci, fantje in deklice so odpovedali v šoli pokorščino, vlada je kaznovala stariše, v šoli so pretepavali otroke na priskuten način, izključevali so učence in tudi učitelje, kateri se v vsem niso hoteli oblasti podvreči. Prosilo se je nadškofa Koppa, naj posreduje, in ta je duhovščini zaukazal, da se ne sme nikakor udeleževati poljskega gibanja. Šolski boj pa je trajal naprej, le škof je prišel pri tem ob svoj ugled. Ta dogodek potrjuje, kako resnično je, kar je dejal grof Tisza, da je verski pouk, ki se otrokom daje

v tujem jeziku, brez uspeha in da jih le razdraži. Kako pa je mogoče, da državna pedagogika ne pripušča, da bi se poučeval predmet, ki je tolikega pomena za otroke, v edino otrokom umljivem materinem jeziku? Nemški državni zbor je pri razpravi o dokladah za Ostmarko te doklade črtal in se je s tem postavil proti sistemu, kateri hoče v poljskih krajih širiti nemštvo z nemškimi uradniki. Izkušnje so dokazale, da je ta sistem zanič. Ne, ker so uradniki nemškega rodu, marveč dejstvo, da so ljudskega jezika popolnoma nezmožni, šele prav vzbujajo narodni čut tlačanih.

Te besede bi priporočali našim ljubeznivim sosedom Nemcem v prevdarek. Težko je reči: »Motili smo se,« a dobro bo, če nemška vlada in tudi nemški cerkveni predstojniki pravočasno spregledajo, da se svet drugače suče, nego so ga hoteli oni obrniti. Svet je prevelik, kakor da bi mogel ali hotel postati ves nemški, in ni dobro, ako ima človek doma mesto prijateljev — nasprotnike. To uvidevajo Ogrji, to uvideva Prusija, morebiti bo to uvidela še kdaj tudi Avstrija in posebno še avstrijska vlada na Koroškem. Ne dražite nas Slovencev do skrajnosti in ne uganjajte z nami po receptih zabitega nemškega »volksrata«! Kar boste z nasiljem dosegli, bo vse kaj drugega, nego si zdaj domišljujete.

Politične vesti.

Dr. Korošec predsednik Hrvatsko-slovenskega kluba.

Hrv.-slovenski klub v državnem zboru se je 4. t. m. nanovo konstituiral. Dr. Šusteršič je otvoril sejo in povdarjal, da nikakor ne more več prevzeti predsedstva kluba z ozirom na veliko breme, ki mu je nalaga deželno glavarstvo in ki izključuje, da bi mogel nepretrgoma opravljati vse formalne posle, ki so združeni s predsedstvom kluba. Kot deželni glavar ima prvo dolžnost, pečati se z deželnimi zadevami. Prosi klub, naj mu izkaže svoje zaupanje na ta način, da voli za načelnika poslanca dr. Korošca. Pripravljen je novega predsednika podpirati s svojim svetom, kadarkoli bo to želel.

Nato je bil izvoljen za predsednika dr. Korošec, za podpredsednike kluba so izvoljeni poslanci Dulibič, dr. Krek in Spinčić, kot člani parlamentarne komisije pa poslanci Fon, Grafenauer in dr. Šusteršič.

Veseli nas, da je Hrvatsko-slovenski klub izvolil za svojega načelnika bojevnika od narodne meje, ki mu je vse drugače dana prilika, spoznavati načrte in kruto brezobzirnost in nasilnost naših narodnih nasprotnikov, kakor strankarjem iz slovenskega središča. Veseli nas pa tudi, da je prevzel vodstvo ravno g. dr. Korošec, ki je na glasu kot zelo energičen in prebrisan politik.

Prepričani smo, da bo novo predsedstvo vodilo našo politiko z vso potrebno energijo in se bo z vso odločnostjo zavzelo za koroške Slovence in njihove teptane pravice!

Državni zbor.

Češki agrarci so začeli v državnem zboru takoj z obstrukcijo in ni preostalo vladi drugega, da je poslala poslance do minulega torka zopet na počitnice. Čehi pravijo: »Brez češkega deželnega zbora ne bo državnega!« Deželnega zbora češkega pa ne pripustijo Nemci. Vlada bo skušala nekaj dni vplivati na razne stranke, in če bo vse brez uspeha, bo državni zbor odgodila, zaključila ga bo pa menda šele po delegacijski seji.

Podkupljen češki poslanec.

Glasilo mladočeške stranke, »Narodni Listi«, v Pragi so razkrili, da je bil češki narodno-socialni poslanec dr. Sviha od vlade podkupljen in je izdajal vladi tajnosti svoje stranke. Dr. Sviha je odložil svoj državnozborni mandat in odpotoval menda v Ameriko. Pa tudi mladočeška stranka ni popolnoma čista. Narodni socialci so imeli v Pragi burno zborovanje, na katerem so ostro govorili zoper mladočehe. Seveda so dr. Sviha pustili na cedilu. Žalostno je za vlado, da uporablja denar za podkupova-

nja, koroške slovenske kmete pa pusti stradati. Toda to ne sme in ne bo več dolgo trpelo!

Velikanski izgredi angleških sufragetk.

Dne 9. t. m. je bila v Glasgowu aretirana voditeljica sufragetk, ga. Pankhurstova. Po pripovedovanju policijskih uradnikov so bili izgredi ob priliki aretacije gospe Pankhurstove najbolj divji, kar jih je bilo kedaj v sufragetskem gibanju (gibanju žensk za politično enakopravnost žensk z moškimi). Policija je morala zavzeti podrtino, ki je bila zavarovana z bodičasto žico, ki pa je bila skrita za nastavljenimi cvetlicami. Ženske so se branile z vsem, kar jim je prišlo v roke. Metale so stole na policijo. Policija se je končno morala braniti s svojimi gorjačami, a ženske so nato napadale še bolj besno. Dve zdravnici ste v bližini obvezali okrog dvajset ranjenk. Pozneje so sufragetke napadle osrednjo policijsko postajo. Tudi tamkaj je prišlo do divjih prizorov, ko je policija peš in na konjih začela razganjati občinstvo. Gospo Pankhurstovo, ki je že začela odklanjati hrano, so potem prepeljali v London.

Dnevne novice in dopisi.

Izza zadnjega deželnozbornskega zasedanja. Od več strani z dežele smo dobili dopise, v katerih se naši somišljeniki čudijo in zgražajo nad tem, da zastopnik deželne vlade pri razpravi disciplinarnega zakona za učitelje in zakonov glede preosnove deželne in okrajnih šolskih svetov, ki očitno nasprotujejo ravnopravnosti slov. naroda v deželi, kot poklicani faktor v obrambo slovenskega življa ni niti besede znil, marveč je ob zaključku deželnega zbora še prav slovesno povdarjal, da se hoče z vso silo potegovati, da bodo vsi sklepi deželnega zbora dobili najvišjo sankcijo. Gospodje dopisniki imajo popolnoma prav! Zdi se nam za današnje čase, ko vse govori o narodnih spravah, nezaslišano, da se vladni zastopnik toplo in slovesno zavzame za predloge, kojih edini namen je, razširiti moč najkrivičnejše nemške stranke v Avstriji v tisti panogi, v kateri dela Slovincem nezaslišane krivice in uganja celo pasivni štrajk nasproti vladi. Stališče deželne vlade bi se nam zdelo docelo nerazumljivo, če ne bi bil posl. baron Aichelburg brat g. dež. glavarja, izdal, da so nacionalci vlado prej vprašali, če predloge ne vsebujejo zadržka sankcije zato, ker so proti narodni enakopravnosti Slovencev, pa jim je deželna vlada odgovorila, da ni nobenega zadržka. Celo naš odkrit nasprotnik baron Hein je v enakih slučajih formalno branil enakopravnost Slovencev. — Torej je deželna vlada soodgovorna za ta napad na enakopravnost in je razumljivo, zakaj je g. deželni predsednik molčal, ko je poslanec Grafenauer protestiral proti kršenju narodne ravnopravnosti.

Sram jih je. V deželnem zboru koroškem je Nemeč Walcher povedal, kakšno sodbo imajo Nemci o nemčurjih, to je o takih Slovincih, ki zatajijo svoj rod in se štulijo za Nemce. Rekel je, da s takimi neznačajnimi ljudmi Nemci ne bodo ničesar pridobili. Sicer je pa znano, da (nemški nacionalci pri Slovincih) izdajalstvo ljubijo, izdajalce pa zaničujejo (den Verrat liebt man, den Verräter verachtet man). Poslanca Gailerja je bilo sram, da je zardel do ušes, ker na njegov naslov je v prvi vrsti govoril posl. Walcher. Seveda je ostal tih kakor grob. Poslanec Michor je pa kar zbežal iz zbornice. Kako je bilo pri srcu kaj poslancu Kiršnerju, ne vemo. No, pa jih je tudi lahko sram! Kdo je pač še narodnega izdajalca spoštoval? In ker jih je sram, skušajo nemškutarski velikaši skriti svoja slovenska imena. Iz marsikaterega pristnoslovenskega imena je nastalo navidez pristno nemško ime. Seveda, kdor je tako pokvarjeno ime že prejel, ne more nič zato in zanj tudi ni nečastno, če ga nosi; a grdo je, če kdo s am pači ali pusti pačiti svoje pravo in nepokvarjeno slovensko ime. V »Bauern-Zeitung« se je menda Košičev Pepček sam krstil v nekem poročilu iz Spodnjega Roža za »Koschütza« (Schütze = strelec). Toda zavoljo tega prekrščenja Košičev Pepček še ne bo postal pravi, pristen German, pa tudi modrejši ne

bo, ampak bo tudi še znanprej streljal le kozle.

Koroška podružnica S. P. D. Na zadnjem občnem zboru so se čule živahne tožbe, kako od nekaterih članov včasih vkljub večkratnim opominom ni mogoče dobiti članarine ali da ta in oni izstopi sredi leta, ne da bi poravnal članarino. Podružnica mora za vse svoje člane, ki jih začetkom leta naznani osrednji odboru, plačati »Vestnik«, tako da ima od nerednih članov celo denarno škodo. Naj bi vsi zakasneli člani, kar se da kmalu poravnali po doposlanih položnicah ali pa osebno (Hotel Trabesinger) članarino za letos, in če so na dolgu, tudi za nazaj. — Z veseljem in priznanjem pa je vzel občni zbor na znanje rodoljubno delo nekaterih članov po deželi, ki so dajali inicijativo za markiranje, table itd. in šli odboru tudi na roko, posebno gg. Borovnik, Hojnik, Janežič, Mörtl in Vavti. Naj bi pomagalo v tekočem poslovnem letu poleg teh gg. še mnogo drugih! — Ker dostikrat premeni ta ali oni član svoje bivališče, ne da bi odbor za to vedel, naj ti gg. svoj novi naslov vselej javijo naravnost upravništvu »Plainskega Vestnika«, da ne bo nereda v dopušljanju. Tajnik.

Podljubelj. Dne 22. t. m. popoldne ima tukajšnja posojilnica svoj občni zbor in bo ob tej priložnosti poučen gospodarski govor. Kmetje, udeležite se!

Na šulvereinskem balu v Celovcu je bila častno zastopana tudi c. kr. vlada od ekscelence g. barona Fries-Skene pa do zadnjega konceptnega uradnika. Brez komentarja!

Nemškimi nacionalcem v pouk in zgled. Iz Švice je bil poklican na dunajsko vseučilišče profesor dr. Förster, sloveč vzgojeslovec krščanskega mišljenja. Sedaj ga je poklicalo za profesorja vseučilišče v Monakovem. Förster se je odzval temu vabilu in pred nekaj dnevi je imel na svoje dunajske slušatelje znamenit govor, v katerem je slavil Avstrijo in povdarjal, da je v Avstriji še mnogo krščanstva, ki ga na vseučiliščih v Nemčiji pogreša. Avstrijski Nemci nimajo nobenega vzroka, škiliti na Nemško, zato naj opustijo nemško gibanje in naj se raje sprijaznijo z avstrijskimi Slovani, da jih ti ne bodo imeli za svoje dedne sovražnike. Rekel je, da se nič ne boji, povedati to resnico, naj bo Nemcem všeč ali ne. Govor je končal s pozivom: »Wacht am Rhein« ni primerna pesem za avstrijsko nemško mladino. Pojte raje pesem »Bratje, roko si podajmo k zvezli« s Slovani. Lepe besede blagega Nemca, pa bojimo se, da je govoril gluhim ušesom.

Bolnišnica usmiljenih bratov v Št. Vidu ob Glini. V letu 1913. je bilo v bolnišnico sprejetih 1252 bolnikov; od teh je bilo 944 ozdravljenih, 208 se je obrnilo na bolje, 30 je zapustilo zavod neozdravljenih in 70 jih je umrlo. Razentega je bilo operiranih 296; od teh je bilo ozdravljenih 233, 19 je bilo odpuščenih zboljšanih, 10 jih je umrlo in 34 jih je še ostalo v bolnišnici. Zavod je bil v pretečenem letu popravljen in je s prizidavo dobil nekaj več prostorov.

Ponesrečen oficir. Nadporočnik 7. pešpolka v Gradcu Elsner se je pri poletu z letalnim strojem pri Dunajskem novem mestu nevarno ponesrečil. Z njim se je ponesrečil tudi četovodja Serna iz Št. Vida v Podjuni, ki je služil tretje leto pri vojakih.

Štrajk krojaških pomočnikov. Krojaški pomočniki v Celovcu so 10. t. m. začeli štrajkati. Štrajka 140 pomočnikov. Tudi krojaške pomočnice začnejo štrajkati v soboto, dne 14. t. m.

Najdena utopljenka. Dne 8. t. m. so našli v Glini pri Kellerjevi tovarni za pohištvo v Celovcu kuharico Polono Janežič iz Bistrice v Rožu, ki je pred dvema mesecema skočila v Gline. Reva ni bila prav pri pameti in je bila pred enim letom v celovški norišnici.

Nesreča z revolverjem. Ključavničarski vajenec pri Hudelistu v Celovcu Viljem Karner se je igral z revolverjem, ki ga je našel vajenec Lovro Filafer. Vajenec Kamnik je prosil Karnerja, naj mu pokaže revolver. Karnerju se je revolver sprožil in je ranil Kamnika na desnem očesu. Kamnika so prepeljali v deželno bolnišnico, kjer se mu obrača na bolje.

Avtomobilna zveza Celovec—Velikovec—Volšperk. Po Veliki noči otvori pivovarnar in drž. poslanec Nagele avtomobilno zvezo

Celovec—Velikovec—Volšperk. Avtomobil bo vozil dvakrat na dan. V Velikovcu ne pripovedujejo posebno lepih reči, kako da je Nagele začel to podjetje.

»Bauernschreck« ustreljen. Marsikateri lovec iz okraja, kjer je strašil »strah lovcev«, si bo oddahnil. Zver, pred katero so brusili pete razni lovci, je vendar enkrat ustreljena. Nemški kmetje se zverine niso tako bali, ali nemški lovci so kar trepetali; po gostilnah so bili pa korajža sama in so zavračali strah pred zverjo na kmete in dali zverini ime »Bauernschreck«. Dne 4. t. m. se je pa vendar pokazal lovec, ki ni bil takega kalibra kakor tisti, ki je klical: »Michl schias net, sonst sama olle hin«, lovec grofa Henckel Donnersmarcka, Pavel Steinbauer. Pri lovu na nepoznano zver je imel srečo. V razdalji kakih 80 metrov je sprožil na ležečega — volka in ga zadel. Volk se je prekucnil, pa je vendar zopet vstal in pobegnil v goščavo. Drugo jutro so ga zasledovali, kar ni bilo težko, ker je bila krvava sled precej močna. Volk je čepel pod neko previsečo skalo in ko je zagledal loveca, je zbral svoje zadnje moči in skušal uteči. Pri tem pa so ga zadela svinčena zrna iz puške ravnatelja Diamanda. Še en strel je dobil volk, pa se je iztegnil. Ko je došla vest, da je ustreljen volk, v Volšperk, je bilo tam vse pokonci. Z godbo so šli lovcem nasproti, in godba je spremljala potem volka v grofovo gozdno upravo, kjer so lovci oddali volka. Volk je z repom vred 162 cm dolg in 80 cm visok ter tehtal 37½ kg. Star bo kakih šest let. Sodijo, da ga je pregnala iz Balkana zadnja vojska. Prepeljali so ga v Gradec, da so si tam ljudje napasli oči proti vstopnini. Volk bo obdržal grof Henckel.

Velika tatvina v Mariboru. Minulo soboto ponoči je nekdo vlomil v izložbo mariborskega zlatarja Ilgnerja in odnesel za nad 20.000 K dragocenosti. V Gradcu so aretirali nekega železniškega uslužbenca, ki je zastavil v zastavljalnici več dragocenosti. Sodijo, da so zadeli na pravega tička.

14 vojakov — žrtve plazov. 19 vojakov 3. strelnega polka iz Merana je imelo 4. t. m. vaje s smučmi (ski) v bližini Ortlerja. Ko so prišli precej visoko, se je udrla pod njimi snežna plast v dolino. Poročnik Gaidos je bil še pri zavesti, ko se utrga drug plaz in ga pokoplje. Prezrel je smuči in se preril na plan. Kakih sto korakov višje se je izkopal vojak Skalep. Gaidos je slišal v bližini grgrajoč glas in je z rokami odkopal glavo Unterbergerja ter ga pokril s svojim jopičem, da ne bi zmrznil. Iz snega je videl moleti konec smuči nadporočnika Löschnerja, ki ga je začel izkopavati. Medtem je Skalep izkopal enega vojaka in oba skupaj tretjega. Unterbergerja so izkopali še živega, nadporočnik je bil pa mrtev, kakor tudi vojak Suzanka. Druge je izkopala mrtve šele rešilna ekspedicija. Cesar je izrazil polku brzojavno sožalje.

Dvajset vojakov pod snegom. V belunskem okraju na Laškem v gorovju Cadore je zasul snežen plaz 20 laških vojakov. 19 so jih dobili izpod snega še živih, le o Siciliancu Manufo ni bilo nobenega sledu. Mislili so že, da je pobegnil. Stotniku dotične kompanije pa ni dalo miru in je začel še enkrat v snegu preiskovati in ko je zasadil v sneg svojo planinsko palico, je čutil, da je nekdo zgrabil zanjo. Dva metra globoko v snegu so res našli pogrešanega Sicilianca. 40 ur je sedel sključen v snegu, kjer si je izkopal jamo. Tožil je, da ga grudi lakota. Dali so mu vina. Pravil je, da je dobro spal. Mož ima sploh srečo v nesrečah. Ob potresu v Mesini se je zrušila nad njim hiša, pa je ostal nepoškodovan. V vojski proti Arabcem v Libiji je bil dvakrat ranjen, pa je popolnoma ozdravel. Tudi zadnja nezgoda bo ostala, kakor se zdi, brez hudih posledic za njegovo zdravje.

Lastnik turške srečke, ki je, kakor splošno znano, prva tovrstna srečka, zamore postati vsakdo, kajti mesečni obrok za nakup iste znaša samo 4 K 75 h, kateri znesek zmore pač vsakdo, kdor pomisli, da mu v srečnem slučaju prinese resnično bogastvo, v najneugodnejšem slučaju pa mora zadeti na vsak način vsaj najmanjši dobitok, s katerim dobi večji del kupnine zopet nazaj. — Naj nikdo ne prezre današnjega zadevnega oglasa »Slovenske Straže«, kajti s tem zgreši možnost, pri prihodnjem žrebanju dne 1. aprila t. l. zadeti 400.000 zlatih frankov!

Ženitev Enver paše. Turški vojni minister Enver paša se je oženil s sultanovo nečakinjo Nadijo. Sultan je podaril ženinu dragoceno pisarno s popolnim pohištvo in štiri krasne arabske konje. Nevesta je dobila obleko iz Pariza. Ženitev je bila nenavadno slovesna.

Št. Peter pri Vašinjah. (Premestitev nadučitelja.) Po občini se širi vest o premestitvi našega prezasluznega gospoda nadučitelja P. Močnika. Vzrok premestitve »iz službenih ozirov« je baje »revolucionarno« njegovo delovanje in minule občinske volitve. Pri občini da vlada menda velika zmešnjava in velik nemir, katerega povzročitelj je baje on. — Nam občanom pa ni znano prav nič o kakem povzročitem nemiru ali hujskanju od strani gosp. nadučitelja; ako pa se kdo res vznemirja, potem je to edinole nemškutarsko seme, ki ga je prinesel veter pred nekaj leti v prej mirno občino delat nemir, širit nemškutarijo za visoko ceno, ter komandirat slovenske kmete, kakor se je to zgodilo za časa »verboltarjev« in graščakov. Največje veselje tistega človeka je, ako more spraviti ljudi navskriž. — Kdor podtika našemu g. nadučitelju hujskarije, ta naj pride med nas kmete, in mi mu bomo našteji stvari, da ga bodo bolela ušesa in bo z nami vred hud, da se tako nesramno postopa z možem, ki je storil v naši občini že toliko dobrega. Seveda, za premestitev treba vzrokov, a ker jih ni, treba si jih je **namisliti.** Le predobro poznamo tisto osebo, ki ima v tem pogledu posebno razvite možnosti in razvit jezik. Vsakemu izmed nas je znano, komu je največ na premestitvi našega g. nadučitelja. Več kot leto se »tisti« trudi zahrbtno, pri šolski oblasti, pri vplivnih osebah, pri »volksratu«, pri poslancu Nageletu, kateri je tudi zastavil vse svoje moči, ter tudi izsilil od eksc. deželnega predsednika obljubo, da se premesti g. nadučitelj Močnik. Bilo je to že lansko jesen! Čudno, da oblasti in ljudje verjamejo osebni, ki je znana, da veliko govoriči. Da bi se pa radi tega graščaka ter nekaj nemškutarskih šnopsarjev-trabantov, ali radi nekaj baronovih lovcev moral premestiti naš gospod nadučitelj, ki je že toliko storil v prosep naše šole in občanov, kakor še noben učitelj dosedaj, in noben graščak, in če se ta še tako baha, je pač nečuvveno in popolnoma po turško. Žalostna resnica, da ima na Koroškem vsak nemškutarski šnopsar več vpliva, nego pošten slovenski kmet! Komur razmere v občini niso po volji, naj pobaše svoja kopita, boljši prej ko slej, in gre na Prusko, kjer ne bo tako črnih ljudi, kot tukaj. Tam tudi ne bo videl slovenskega denarja, katerega ne more trpeti. Svojčas seveda v velikovškem »Narodnem domu« si je napolnil žepo z slovenskimi krajcarji in si tako opomogel na noge. — Zanimivo je tudi, da se vsemogočni graščak šentpeterski ni ganil tedaj, ko je bil nameščen na naši šoli učitelj Kulnik, ki je slovel vsled svojega obnašanja po celi Koroški. Niti hlapci in kravje dekle niso marale občevati z njim! Gospod graščak! Zakaj se tedaj niste ganili, ko ste vendar na lastnem žepu občutili škodo? Kje je tedaj tičal g. Nagele? Tudi na drugih šolah v okraju se gode razni pa resnični škandali, zakaj se za te ne brigade, g. Nagele, in vaš trabant g. Sterže? Pa še druge reči so se godile v naši občini, katere pa naš možakar ni nesel k oblasti. Seveda, v te homatije so pač bile zamotane osebe vašega kalibra, nemškutarji. O šolskih škandalih v Tinjah smo slišali tudi nekaj zvoniti, pa je vse mirno, ker so vse tako lepo — potlačili. — G. Steržeta mrzi tudi to, da se naš g. nadučitelj ogiba gostilne, da ni šnopsar in ne kriči heil, ampak je vse njegovo delo le za šolo in v prid občanov. Zgleđi vlečejo! Umevno, da ga prične posnemati tudi ljudstvo in se ogibati gostilne. Vrhu tega je tudi naš g. župnik abstinent. In od tod vsa ta jeza! — Le predobro nam je še v spominu škandal, ki ga je uprizoril gospod graščak napram g. župniku. Kdo potem dela nemir? Gospod graščak! Na kolenih lahko zahvalite Boga, da so vam g. župnik v svoji dobroti vse odpustili. — Mi pa, ki poznamo važnost poštene vzgoje naše mladine, ne pripustimo nikakor, da bodo sklepali o usodi našega g. nadučitelja ljudje, ki nimajo ničesar opraviti s šolo. Zavladale so ravno normalne, povoljne razmere na naši šoli,

tako da smo vsi zadovoljni. Takega nadučitelja, kot ga imamo, ne dobimo več, torej tudi ne gre, da bi premestili brez naše volje, posebno ako še sam ne mara stran. Upamo, da si bo štelo naše občinsko zastopstvo, kakor krajni šolski svet v sveto dolžnost, storiti vse korake, magari če se mora iti na cesarski Dunaj, da se ta od nemškutarke strani iz gole zlobe zasnovana akcija o premešitvi našega g. nadučitelja ne izvrši. Za posledice pa, ki bi se zgodile vsled premešitve g. P. Močnika v občini, so odgovorne šolske oblasti. Oseba pa, ki na tako nesramen način koplje jamo našemu priljubljenemu g. nadučitelju, ter mu krati ugled — izkopal si bo to jamo sama. To si naj zapomni!

Čajna na Zili. (Hecarija.) Tu se je zadnja sobota ustanovila podružnica »Südmarke«, za katero se najbolj ogreva tukajšnji postajenačelnik. Naj bi mož vzel rajši v roke slovnico in se učil slovensko, da bi mogel postreči vsem strankam. Najprej dolžnost, potem šport, pa kakšen bolj pаметen kot je »Südmarka« v Čajni. Ali se morada v Čajni še sedaj bojijo Srbov, kakor so se jih za časa balkanske vojske, drugega se nimajo koga.

Zilska Bistrica. (Zakaj vse morajo otroci v šolo.) V naši vasi se postavlja spomenik v spomin na leto 1813., ker so istega leta, kakor pripoveduje ustno izročilo, Francozje vsled izdajstva potokli cel oddelek naših vojakov. To se je zgodilo v takozvanem Bartologradu. Žalibog je postavljen spomenik na kraj, kjer ga ne bo pozneje, ko se izvede čez vas nova cesta, »občudoval« noben tujec, ampak se bo pasla krog njega le vaška živina. Odločno pa protestiramo proti nemoralnemu načinu, po katerem skušajo pokriti stroške za spomenik. V soboto, dne 21. februarja, se je vršil v ta namen k mečkibal, za katerega so se dala tiskati draga vabila. Na ta vabila so morali šolarji pisati naslove in jih raznašati po hišah. Plesi na deželi gotovo ne krepijo patriotične misli, ampak ji še škodujejo, ker pokvarjajo mladino. Pokvarjena mladina je nesreča za družino, državo in človeško družbo sploh. Še bolj škodljivi so seveda plesi ob sobotah, ker se vsled njih v nedeljo zanemarjajo verske dolžnosti. Pa mi tega zla ne moremo zabraniti, odločno pa izjavljamo, da ne pošiljamo svojih otrok v šolo, da bi pisali in raznašali vabila na pogubne plese, temveč da bi se kaj za življenje koristnega naučili. To se je zgodilo enkrat, a upamo — zadnjikrat.

Več staršev.

Št. Peter na Vašinjah. O premešitvi g. nadučitelja smo prejeli od druge strani: Kakor se čuje, meni deželni šolski svet našega nadučitelja vsled ruvanja naših nemškutarjev prestaviti. Zaradi katerih pregreh? Ker je ugled učiteljskemu stanu, katerega so mu nekateri nemškutarški učitelji tukaj popolnoma vzeli, zopet s svojim vzornim obnašanjem nekaj pridobil, ker s tem, da žrtvuje svoje proste ure ob nedeljah za mladino v pouku petja in godbe, jo odvrča od gostiln, in je s tem vzrok, da je pretepanje in popivanje po gostilnah skoro popolnoma ponehalo. Drugi njegov greh je to, da se nesebično trudi kot občinski tajnik za korist občine. Neodpustljiva pregreha v obeh naših nemškutarije pa je, da se mladina pod njegovim vodstvom nauči toliko, da po šolskih letih rada in z razumom prebira knjige in časopise in se tako težje izpridi in pridobi za pokvarjeno nemškutarstvo. O kakih preprih in razprtijah, katere naj bi bil on povzročil, ni ne sluha ne duha v občini, razen v željah in mislih naše nemškutarije. Ali naj zaradi teh »pregreh« naš deželni šolski svet zopet pade na obraz pred nemškimi »volksratom« in premesti v občini obče spoštovanega in zaslužnega nadučitelja?

Zahomec na Zili. (Električna razsvetljava.) Znani rodoljub gosp. Janez Milonig p. d. Koren je izvabil bistriškemu potoku njegove moči v Zahomec, ki je sedaj lepo električno razsvetljen. Nekateri posestniki so si nabavili električno luč tudi po sobah, gospodarskih poslopih itd., drugi si jo brezdomno še bodo. Ta vas je res napredna, pa — slovenska.

Zilska Bistrica. V nedeljo se je vršil v Zahomcu socialni tečaj, ki se je prav dobro obnesel. Dopoldne po sveti maši je predaval g. dr. Seb. Schaubach o pravicah in delo-

krogu občin. Možakarji — bilo je nad 50 samih posestnikov — so pazljivo sledili poučnim izvajanjem in končno izrazili željo, naj bi gospod doktor imel še več tako koristnih predavanj, kar bo kot Zilan gotovo rad storil. Popoldne po blagoslovu je ob zadovoljivi udeležbi govoril g. instruktor Krištof o prašičereji in krmljenju živine. Gosp. predavatelj nam je povedal zlasti marsikaj o umni prašičereji, česar dosedaj nismo vedeli. Kdo nam bo tudi povedal? Žal nam je bilo, da je zilski »lukej« prehitro odkuril z g. Krištofom, ki je moral radi tega svoja izvajanja precej skrócić. Zlasti navzoče gospodinje so se za stvar zelo zanimale, in kako se tudi ne bi? Saj pri nas v zadnjih letih strašna rdečica pobere marsikomu zadnjega »kotiča« iz hleva. Zato si takih predavanj Zilani želimo še več.

Velikovec. (Sadovi »fortšrita«.) Članek v zadnjem »Miru« je zadel v živo, a je bil še v marsičem premeščen! Predrznost tukajšnje nemškonacionalne klike presega res že vse meje. Da vladajo v šolah tako žalostne razmere, je umljivo le, če pomislimo, da je nastavljen pri nas za c. kr. nadzornika g. Socher, ki se kar peni od jeze čez vse, kar se ne vkloni nemškemu frajzinu, a je slep in gluhi mutast tam, kjer bi bil dolžan vmes poseči. Opozarjamo samo na zadevo učitelja Fleißa v Kazazah in na škandal v šoli v Tinjah, kjer je moral konečno vmes poseči sam g. deželni predsednik! Se pač vedno bolj čuti, da nimamo o krajnega glavarja. Tudi na predpustno nedeljo so se godile stvari, o katerih ne moremo molčati. Ne samo, da se je zvečer na plesu žalil redovniški in duhovski stan s tem, da sta se udeležila istega tudi dva »kapucina« in eden »duhovnik«, tudi pri popoldanskem sprevedu pustnih šem je bil navzoč zastopnik magistrata (!) v kapucinski obleki, in je pobiral darove na predrzen način. In spomnili so se tudi kmečkega stanu ter ga zasmehovali s tem, da so vodili »zarubljeno kravo« po trgu, za katero sta hodila jokajoča mož in žena. V očeh resnih in poštenih ljudi je pač to najžalostnejši dogodek, če mora zadnja zarubljena krava iz hleva, za tiste pa, ki še žive od milosti »Südmarke«, je to največji »hec«. — Pač žalostni sadovi toliko hvalisanega »fortšrita«! (Zanimalo bi nas, kateri c. kr. uradniki so se udeležili tega škandala. Op. ured.)

Grabštanj. (Nesreča.) V sredo, dne 4. t. m., je našel Karl Dobernik, posestnik na Produ, ne daleč od svoje hiše v takozvanem Grabovnjaku pod snegom mrtvo truplo delavca Franca Straserja, roj. leta 1866., pristojnega v Gorico. Ponesrečeni je s svojim očetom in vsakom obrezoval les v gozdu v Zablatih. Že pred tremi tedni se je mudil v Grabštanju, odkoder je šel nekoliko vinen proti Zablatom. In najbrž mu je na ozki stezi spodrsnilo in je padel v globočino, za njim pa se je odtrgal plaz, ki ga je zasuk, odkoder so ga izkopal še po preteku treh tednov. Bil je priden delavec in je ves čas hodil na Koroško si služiti kruha s težkim delom v gozdu. Zdaj pa je našel tako žalostno smrt. Truplo rajnega so prepeljali v Grabštanj v mrtvašnico, kjer je bil ob navzočnosti očeta in svaka, katerima se je milo storilo, da sta ga morala pustiti v tuji zemlji. N. p. v m.!

Steckenpferd- lilijnomlečnato milo

slej ko prej neutržno za racionalno oskrbo polti in lepote.
Vsakdanja priznalna pisma. Po 80 h se dobiva povsod.

Porotne obravnave v Celovcu.

Italijanski časnikar Viktor Cuttin in njegov poročevalec Hubald Benedatti sta bila pred celovčkim porotnim sodiščem obsojena, prvi na 6 mesecev in 10 dni, drugi na 3 mesece in 10 dni zapora, ker sta v časopisu po krivem dolžila, da sta mornariški poveljnik grof Montecuccoli in kontreadmiral pl. Ripper dobila v posest več dragocnih reči na bojnih ladjah za malenkostne svote. Vesti so bile izmišljene.

Umor na Čanjčah. Obtoženi Jurij Prosen se je oženil z Marijo Wieser, hčerjo pensioniranega učitelja Wieserja, ker je upal, da bo dobil Wieserjevo posestvo. Zakon je bil nesrečen. Učitelj Wieser je konečno obljubil, da bo dal Proseni in njegovi ženi

kmetijo s pogojem, da jo bosta potem izročila njegovemu nečaku Karlu Wieserju. Zato je začel Prosen fanta smrtno sovražiti. Dne 31. oktobra m. l. je hotel s sekiro ubiti fanta. Najprej je preklal glavo učiteljici Ani Filaser, nečakinji Jožefa Wieser. Fant pa mu je ušel in ravnotako njegova žena, ki jo je podil. Obtoženi je bil obsojen na šest let hude ječe, poostrene s temnico na obletnici zločina.

Rop pri Pliberku. Zvečer dne 22. novembra je pil pri Kroni v Pliberku hlapec Matvez Hanin iz grebinjske okolice. Pridružila sta se mu Jožef Rebec, hlapec v Pliberku, in dekla Katarina Strauss. Že v gostilni sta mu prigovarjala, naj gre z njima spat v neko hišo blizu Pliberka. Za Haninom sta šla iz gostilne. Na polju je bil Hanin oropan. Napadalec mu je vzel 20 K. Udaril je Hanina večkrat po glavi in mu zlomil eno rebro. Rebec in Strauss tajita, Hanin pa pravi, da je oba spoznal. Še tisti večer je bil Rebec aretiran. Prišel je k Voglu ves blaten. Rebec je bil obsojen na dosmrten zapor. Obravnava zoper Strauss pa ni bila končana, ker je Strauss v bolnišnici.

Rop pri Poljani. Rudar Knap je bil ponoči 7. decembra oropan na cesti med Poljano in Možico. Prej je popival z dvema neznanima fantoma. Eden izmed njiju je medpotoma vrgel Knapa ob tla, ga začel daviti in je klical: »Daj mi denar, drugače te ubijem!« Dal mu je 10 kron. Hlapec Jožef Samec z Leš je priznal in bil obsojen na tri leta hude ječe. Drugi obtoženec dninar Herzog iz Možice je bil oproščen.

Dne 6. sušca je bil obsojen rudar Janez Prikaršnik zaradi nečistega dejanja in škodoželjnega poškodovanja tuje lastnine na 15 mesecev hude ječe.

Dne 7. t. m. se je moral pred poroto zagovarjati šele 25 let stari hlapec Karl Bauer, ki je v Vrhovnikovi gostilni v Stadlingu v Labudski dolini tako sitnjaril in zbadal, da ga je gostilničar parkrat posadil na zrak in ker se je še vrnil, ga je pretepel z bikovko. To je Baura tako ujezilo, da je med vratmi z nožem zabodel bajtarja Freitag, misleč, da je gostilničar. Še tisto noč je bil aretiran, pa se je upiral. Zaradi uboja in razžalitve straže je bil obsojen na hudo ječo poldruga leta, poostreno s postom enkrat na mesec.

Dne 9. t. m. je bil zaradi tatvine obsojen zidar Jakob Reucher na tri leta hude ječe. Ukradel je žagmojstru Matlu v Wöllingu hranilno knjižico in vzdignil svoto 5121 K.

Komur ne ugaja zrnata kava, temu se priporoča Kathreinerjeva Kneippova sladna kava.

Kathreinerjeva je zdravju popolnoma neškodljiva ter ima pri tem popolni okus zrnate kave.

Pri nakupu je paziti na dobro zaprto higijenično zavojnico s sliko župnika Kneippa. — Odprto, natehtano blagoni nikoli pristni Kathreiner.

Glasnik Slov. kršč. socialne zveze.

Društvena naznanila.

Prevalje. Katoliško delavsko društvo ima mesečno zborovanje v nedeljo, dne 22. sušca v prostorih pri Šteklju.

